

CHỦ ĐỀ NGỢI CA TÌNH YÊU VÀ CUỘC SỐNG CỦA CÁC CA KHÚC VIẾT VỀ HÀ NỘI

I BÙI THỊ PHƯƠNG ĐÔNG

Email: phuongdonghtv1@gmail.com

NCS khóa 1, LL&PPDH Âm nhạc, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW

THE THEME OF PRAISING LOVE AND LIFE IN SONGS WRITTEN ABOUT HANOI

TÓM TẮT

Các ca khúc viết về Hà Nội sau chiến tranh mang hơi thở của tình yêu và cuộc sống, ca ngợi quê hương đất nước. Có rất nhiều chủ đề để các nhạc sĩ sáng tác, song tập trung chủ yếu là 3 chủ đề: ngợi ca quá khứ hào hùng của Hà Nội, tình yêu lứa đôi và về những nét giản dị đời thường tạo nên phong cách của người Hà Nội. Qua các ca khúc, các nhạc sĩ đã vẽ lên một bức tranh bằng âm nhạc về Hà Nội tràn đầy sức sống với vẻ đẹp bất tận.

Từ khóa: Chủ đề, tình yêu, cuộc sống, ca khúc Hà Nội

ABSTRACT

Songs written about Hanoi after the war ended carry the breath of love and life, praising the country. There are many topics for musicians to compose, but mainly focused on 3 themes: the praise for Hanoi's heroic past, the romance lovers and the simple features that make up the style of Hanoi. Through these songs, the musicians painted a musical picture of Hanoi which is full of vitality and endless beauty.

Keywords: Theme, love, life, Hanoi song

Bên cạnh những ca khúc Hà Nội viết về chủ đề chiến đấu và dựng xây, thiên nhiên và con người thì những ca khúc ngợi ca tình yêu quê hương đất nước và cuộc sống vô cùng phong phú đồng thời chiếm một số lượng đồ sộ các tác phẩm. Trong khuôn khổ nghiên cứu nhỏ này thì khó có thể thống kê được hết số lượng tác phẩm do vậy chúng tôi chỉ nhắc tới một số tác phẩm tiêu biểu của mỗi dạng chủ đề được phân chia.

1. Ngợi ca quá khứ hào hùng của Hà Nội

Sau chiến tranh, xây dựng thì dường như các ca khúc về Hà Nội mang màu sắc trữ tình hơn. Tiếp tục với những chủ đề ngợi ca về quá khứ hào hùng của Hà Nội nhưng những giai điệu đã không còn sự hối hả trong nhịp điệu hành quân, thúc giục mà thay vào đó là những thanh âm trầm bổng, reo vui cùng niềm tự hào rạo rỡ. Nhạc sĩ Văn Ký đã trải lòng mình cùng Trời Hà Nội xanh với dấu ấn của mùa thu cách mạng, của một Điện Biên - Hà Nội rực lửa anh hùng và một Hà Nội hôm nay reo vui trong tiếng hát xây đời. Ta chưa quên, ta chưa quên một mùa thu Hà Nội vùng lên, Hồng Hà cuộn sóng/ Ta chưa quên những ngày đêm mật mù bão lửa / Đêm pháo hoa anh lại gặp em/ Trời "Điện Biên Hà Nội" chiến thắng.

Ca khúc Hà Nội trái tim hồng của nhạc sĩ Nguyễn Đức Toàn là những giai điệu đắm thắm ngợi ca những chiến công hào hùng mà Hà Nội đã đi qua, nghìn năm vẫn chói chang rạo rỡ, Hà Nội vẫn luôn náo nức trong mỗi bài ca và mãi ngân vang.

VD 1:

mp Tôi hát bài ca ngợi ca Hà Nội. Ôi Thủ đô sao xuyên trong trái tim
tôi. Hàng cây xanh bao mùa lá đỏ. Gió sông Hồng ri rào sóng
vỗ. Mùa thu đi qua từng phố nhỏ. Ôi Hồ Gươm như một bài thơ.

Nhạc sĩ Hoàng Hiệp tự hào về Thủ đô yêu dấu cùng những giai điệu nhẹ nhàng, về Hà Nội của một thời đạn bom, một thời hoà bình. Mảnh đất và con người Hà Nội mãi đẹp trong mọi góc nhìn từ quá khứ đến hiện tại và tương lai Và nhớ lúc bom rơi lửa chiến tranh/Đất rung ngói tan gạch nát./ Em vẫn đạp xe ra phố/Anh vẫn tìm âm thanh mới/ Bài hát đời ta là khúc quân ca/ Là ước mơ xa hướng lên Ba Đình/Trần niềm tin!

EDUCATION

Khúc hát người Hà Nội của nhạc sĩ Trần Hoàn là một khúc ngợi ca về Hà Nội của hiện tại và quá khứ hào hùng. Khúc hát người Hà Nội được đầu bắt đầu thủ thi bằng nhịp điệu khoan thai với những lời ca sâu lắng, tự hào về mảnh đất và con người Hà Nội quật cường trong tranh đấu và đoàn kết trong dựng xây. Sau đó ca khúc được đẩy lên cao trào ở phần điệp khúc khi quá khứ hào hùng của Hà Nội được tái hiện cùng những lời ca hào hùng và tiết tấu mạnh mẽ. Hà Nội đó, từng là máu, là hoa của bao đời/ Hà Nội đó, dù rằng còn khó, vượt lên ngất cao đầu.

Một sáng tác nữa, nhạc sĩ Trần Hoàn cũng dành tặng cho mảnh đất và con người Hà Nội đó là ca khúc Đêm Hồ Gươm. Một Hà Nội thật đẹp và bình yên khi mặt Hồ Gươm lặng im in bóng những vì sao. Những cô gái bên các chàng trai thông dong rảo bước trong đêm chia tay để tiễn các anh ngày mai lên đường làm nghĩa vụ thiêng liêng bảo vệ Tổ quốc cùng những lời nhắn nhủ rằng hãy luôn nhớ tới khúc hát ru của Hồ Gươm, về một Hà Nội nhớ, Hà Nội thương của những người con anh dũng nơi chiến trường.

VD 2:

Và một bài ca gửi theo anh. Vượt đời, vượt
núi ra biển xanh. Rằng nhớ Hà Nội, Hà Nội
thương, những người con vững bước chân lên đường.

Bên cạnh chất trữ tình triết lý phảng phất dáng dấp của một “nhà kiến trúc” trong xây dựng hình tượng, tác giả Hoàng Phúc Thăng đã khai thác đề tài ngợi ca Thăng Long - Hà Nội qua ca khúc Truyền thuyết Hồ Gươm với một nội lực mạnh mẽ và sống động. Truyền rằng nơi đây Hồ Gươm nước biếc xanh vì trời xanh/ Truyền rằng nơi đây vua Lê đã trả lại gươm báu để giã từ chiến tranh/ Truyền rằng nơi đây đêm đêm cây bút đá vẫn viết lên trời cao những khát vọng ngàn đời của người dân Hà nội...

Quá khứ và hiện tại đan xen nhau đó là cách xây dựng chủ đề trong ca khúc Hà Nội tình yêu tôi (An Thuyên). Tình yêu không chỉ ở đôi lứa mà tình yêu Hà Nội là những nét đẹp của Tràng An xưa, về Thăng Long thành cũ trải qua nghìn năm vẫn rạng rỡ và tỏa sáng trên mỗi bước đường ta qua.

Hà Nội, nơi có tình yêu tôi/ Trong sáng sa kì đến lạ/
Ngày ngày em có gọi tên tôi/ Mà sao hoa sữa thơm hương vô chùng...

Không chỉ là cảnh sắc thiên nhiên của bốn mùa, Hà Nội lại hiện lên trong những ca khúc viết về tình yêu

lãng mạn, thể hiện cái tôi, sự ngợi ca đa dạng hơn về mảnh đất và con người Hà Nội. Là nhạc sĩ có nhiều sáng tác về Hà Nội, bên cạnh các đề tài Hà Nội trong chiến đấu, nhạc sĩ Vĩnh Cát có những tác phẩm trữ tình ngợi ca Hà Nội và tình yêu. Nổi bật là những giai điệu trong sáng của Ngôi sao Hà Nội. Những người con của Hà Nội được ví như những ngôi sao không tên để được suốt đời gắn gũi và gắn bó với mảnh đất thiêng của Thủ đô yêu dấu.

VD 3:

Nhịp vừa phải - Rất trữ tình
Những vì sao lấp lánh trên bầu trời Hà Nội. Những vì sao không nói
nhưng biết chờ biết đợi. Là sao Anh là sao Em là sao Anh là sao Em
Anh không làm sao Hôm. Em chẳng làm sao Mai phải tìm nhau mãi mãi.

Hà Nội của những năm tháng đã qua, Hà Nội của hôm nay và mai sau mãi đẹp và rạng rỡ. Bốn mùa vẫn đi qua và mang trong mình những vẻ đẹp riêng có của mình. Nhạc sĩ Tiên Minh đã băng khuâng với Hà Nội của tôi trong những cảm xúc sâu lắng:

Hà Nội của tôi mỗi khi thu về lá rơi vàng.
Đào dạt trong nắng yêu dấu kín con đường xưa.
Đầy trong môi mắt, để ai lặng đứng yên trong ngõ ngàng,
Hà Nội ơi, nguyện yêu mãi mãi yêu suốt đời...

2. Về tình yêu lứa đôi

Chủ đề ngợi ca tình yêu trong các ca khúc viết về Hà Nội đã song hành cùng với sự phát triển chung của những sáng tác ca khúc Việt Nam và đã tạo một sức cuốn hút mạnh mẽ tới công chúng. Ngay từ những ngày Hà Nội chưa giải phóng, nhạc sĩ Hoàng Dương đã tha thiết, lãng mạn với nỗi nhớ về người bạn gái của mình với đôi mắt huyền tha thiết về mẹ khi ông phải rời xa Hà Nội trong ca khúc Hương về Hà Nội. Giống như nhà thơ Tô Như Châu, nhạc sĩ Song Ngọc khi sáng tác ca khúc Hà Nội ngày tháng cũ cũng chưa một lần đặt chân tới Hà Nội. Tác giả đã làm xúc động hàng triệu con tim, đặc biệt là những người đã từng gắn bó với Hà Nội vào những ngày tháng cũ, và những người đã rời xa Hà Nội những cảm xúc đầy yêu thương cho dù thời gian có qua đi bao nhiêu lâu, thì với riêng Hà Nội, hình như là những gì tinh túy nhất đều nằm lại ở những ngày tháng cũ. Ở đó có một Hà Nội cổ kính mang hơi thở nghìn năm, có những con người thanh lịch và nhã nhặn, những phố phường thoáng đàng bao quanh mặt hồ thơ mộng với bóng trăng soi trong những canh khuya yên bình và đặc biệt là bóng dáng của người em - người con gái Hà Nội trong tà áo trắng thướt tha: Hà Nội ngày tháng cũ

có dáng em tôi áo trắng nghiêng nghiêng đường
chiều/ tiếng guốc lư thưa lao xao khua trên vỉa hè/
mùa thu theo gió heo may. Nhạc sĩ Đoàn Chuẩn và Từ
Linh khi viết về Hà Nội cũng đưa người nghe vào một
thế giới của những cảm xúc nồng nàn về người em -
người con gái Hà Nội trong khung cảnh đẹp giữa tiết
trời thu Hà Nội với những nỗi nhớ của một người trên
đất Bắc chờ em: Tôi có người em gái tuổi chớm dâng
huơng, mắt nồng rợn ý yêu thương/ Đôi mắt em nói
nhiều, tha thiết như dáng kiều/ Ôi tình yêu... Ta bắt
gặp tình yêu đôi lư và người em trong Hoa sữa của
nhạc sĩ Hồng Đăng cùng những thôn thức chờ đợi và
nhớ mong.

Người nghe bắt gặp những giai điệu tươi mới, trẻ
trung trong ca khúc Cửa ô nhịp phố của nhạc sĩ
Trương Ngọc Ninh. Chất ngọt ca trong sáng tác này
của ông với thành cũ dấu chân xưa, với hương cốm
làng vòng, một chút hương lư mới của vùng ngoại
thành cùng sự đan xen của tình yêu được ví von như
một mối tình đẹp của chàng Tú Uyên gặp dáng Kiều
đã gọi lên một Hà Nội tươi trẻ. Từ cửa ô em về nhịp
phố/ Mang hương cốm làng vòng đang mùa/ Mang
huơng lư mới gió quê thơm cửa ô....

Chủ đề tình yêu xuyên suốt trong những sáng tác về
Hà Nội phong phú trong cách thể hiện mà ta có thể
bắt gặp trong rất nhiều tác phẩm của các tác giả. Nhạc
sĩ Phú Quang đã ngọt ngào trong những giai điệu tình
yêu về các loài hoa đặc trưng của Hà Nội, về con
đường, góc phố hàng cây, để rồi ta còn em mùi Hoàng
Lan, ta còn em mùi hoa sữa/ Con đường vắng rì rào
con mưa nhỏ, ai đón chờ ai tóc xõa vai mềm... Em ơi
Hà Nội phố (lời thơ Phan Vũ). Nhạc sĩ Phú Quang lại
tiếp tục đưa người nghe vào một không gian lãng mạn
của giấc mơ về một Hà Nội ngầy ngất nắng, một run
run heo may trong ca khúc Mơ về nơi xa lắm (thơ
Thái Thăng Long). Và ta lại bắt gặp nỗi bằng khuâng
nhớ nhung trong ca khúc Im lặng đêm Hà Nội với
những kỷ niệm êm đềm của một mối tình đầu trong
bóng đêm Hà Nội. Chỉ còn hơi ấm mối tình đầu/ Em
đi có đôi lần nhìn lại/ Chỉ còn em còn em im lặng đến
tê người... Và những nỗi nhớ dâng tràn để rồi ai đó
vội vã trở về, vội vã ra đi trong ca khúc Hà Nội ngày
trở về. Mỗi ca khúc của nhạc sĩ Phú Quang là những
giai điệu đẹp để về tình yêu mà dường như ai cũng bắt
gặp thấy bóng dáng mình trong đó và yêu tha thiết
những bài hát này.

3. Về những nét giản dị đời thường tạo nên phong cách của người Hà Nội

Hà Nội luôn mang trong mình những nét hào hoa,
thanh lịch từ ngàn đời mà mọi người vẫn thường hay
nói tới câu ca dao xưa với vẻ rất tự hào để khẳng định
một nét đẹp của người Thủ đô Thăng Long - Hà Nội:

Chẳng thơm cũng thể hoa nhài

Dẫu không thanh lịch cũng người Tràng An

Hào hoa, thanh lịch là vậy nhưng Hà Nội lại rất đỗi
giản dị thân quen bởi ta bắt gặp hình ảnh của những
gánh hàng rong trên đường phố, những quán cóc, bia
hơi vỉa hè, những ngõ nhỏ, phố nhỏ, mộc mạc thô mà
sao tôi bồi hồi đến thế... tất cả những hình ảnh này đã
hiện hữu trong những ca khúc làm đắm say lòng
người. Và chính những nét giản dị đời thường ấy đã
tạo nên phong cách của người Hà Nội.

Ngay trong câu hát đầu tiên của ca khúc Hà Nội
những năm 2000, nhạc sĩ Trần Tiến đã bắt đầu với
những hình ảnh đối thay trong sinh hoạt đời thường
của người Hà Nội. Hà Nội những năm 2000, trẻ em
không còn ăn xin. Cụ già ngồi trong công viên, ngắm
bà già nhớ thuở thanh niên... Một ca khúc nữa của
nhạc sĩ Trần Tiến mang đầy chất tự sự nói về sự đắt
giá nhất của Hà Nội là tình người, có những buồn vui
của mùa Hà Nội và trong đó có cả những điều giản dị
nhất trong ca khúc Ngẫu hứng phố: Hà Nội cái gì
cũng trẻ/ Chỉ có đất nhất tình người thôi/ Hà Nội cái gì
cũng buồn/ Buồn thương đến thế mùa thu oi/ Hà Nội
cái gì cũng vui/ Rủ nhau ra phố bia hơi vỉa hè...

Nhạc sĩ Nguyễn Cường đã làm sống động hơn cho
những giai điệu Hà Nội bằng chất nhạc tươi trẻ trong
ca khúc Mãi vẫn là tuổi thơ tôi Hà Nội. Những con
đường, góc phố, bãi sông hồng, bờ đê... đã gắn bó với
tuổi thơ của chính tác giả để rồi khi những giai điệu
vang lên ai đó cũng ngỡ như chính tuổi thơ của mình
vậy.

VD 4:

Nhớ vô cùng ngày tôi xa Hà Nội.
(Những) tháng ngày tuổi thơ tôi Hà Nội.
(Mãi) vẫn là tuổi thơ tôi Hà Nội.

Những phố phường tuổi thơ tôi với với
(Nhạc)
(Nhạc)

Phố Hàng Lược chợ hoa, phố Hàng Đào lư tư
Những chiều chiều gói mưa, lư bạn bè ngày xưa
Mãi vẫn là Bà tôi đất tôi trong chiều nghiêng

Cũng viết về ký ức tuổi thơ với Hà Nội, nhạc sĩ Lê
Vinh mang đến những cảm xúc đong đầy tình yêu
trong ca khúc Hà Nội và tôi. Hà Nội đẹp trong sự giản
dị nhất: Những ngày tôi lang thang/ Tôi mới hiểu tâm
hồn người Hà Nội./ Mộc mạc thô mà sao tôi bồi hồi/
Mộc mạc thô mà sao tôi nhớ mãi...

Hàng loạt sáng tác của các tác giả trẻ đã thổi hồn vào
những ca khúc Hà Nội tạo nên sự độc đáo mới lạ và
cách tư duy trong lối viết. Nhạc sĩ Nguyễn Đức
Cường yêu Hà Nội theo một cách riêng khi miêu tả

EDUCATION

những hình ảnh rất chân thực và sống động trong sinh hoạt hàng ngày của người dân Hà Nội. Một ngày bắt đầu từ sáng sớm tinh mơ với hình ảnh các cụ già tập dưỡng sinh nơi góc công viên. Khi ánh bình minh hé rạng phố xá trở nên đông đúc nhộn nhịp với tiếng còi xe. Đạo bước quanh Hà Nội với những con phố cổ, những quán cóc trên vỉa hè... một Hà Nội thật gần gũi và thân thương dần hiện lên trong ca khúc này thật nồng nàn.

VD 5:

Bước xuống phố sáng tinh mơ dạo quanh góc công viên
thấy bao diều Người người chào bình minh đang
đến. Nhìn cụ già lập dưỡng sinh, sao trung tâm ta thấy bình
yên Một Hà Nội rồi thân quen. Một trời hồng rạng rỡ
phố xá bỗng nhiên càng đông thêm, nhìn dòng người vội vã
nổi những chuyến xe dài lê thê.

Trong hồi ức của một cô bé đã chứng kiến Hà Nội qua biết bao mùa thay lá, những cảnh vật thân quen luôn ùa về trong tâm trí cô cũng như mọi người đã lớn lên trên mảnh đất yêu thương này qua ca khúc Gọi tôi Hà Nội của tác giả Trịnh Minh Hiền với tiếng tàu điện leng keng cùng những địa chỉ thân quen của người Hà Nội:

Một cô bé trắng xinh trên tấm ảnh đen trắng
Cầm cây đàn vui lắm trong hiệu ảnh quốc tế, thật
đông.
Hà Nội đó với chiếc đồng hồ rất to và khi hai chiếc
kim chạm nhau
là tiếng chuông tàu điện leng keng...

Sức tìm tòi, khai thác về đề tài Hà Nội trong những sáng tác ca khúc quả thật là vô tận. Nhạc sĩ trẻ Nguyễn Duy Hùng đưa người nghe cảm nhận được dòng âm thanh đầy luôn cuốn và hình ảnh của phố cổ ngày mưa, những tiếng rao đêm và thoáng nổi nhớ của những hẻm hỏ đôi lưá.

VD 6:

Funk
Phố khuya màn mưa chưa nhạt nhoà, từng tên đường con phố.
Phố khuya tìm em chưa lạnh lùng, tìm tôi vừa ấm áp.
Tiếng rao nửa đêm nghe thật buồn bản chân người lang du.
Giữa đông ngựa xe qua mặt người Lạnh run từng phím mơ.

Ca khúc Hà Nội trà đá, vỉa hè của Đinh Mạnh Ninh ngay từ khi ra đời đã có sức hút đối với giới trẻ bởi tiết tấu nhanh, mạnh cùng những ca từ quen thuộc, giản dị. Chủ đề bài hát là nhịp sống quen thuộc của người Hà Nội. Trà đá vỉa hè làm nên một nét văn hóa, đặc trưng của Hà Nội:

Cho tôi xin một ly trà đá
Góc phố nơi tôi hay về qua
Cho tôi quên tạm những vội vã
Nghe anh em chuyện đời vui buồn...

Yêu Hà Nội giống như một tình yêu thường trực trong lòng người Việt Nam, nhất là đối với những người đã sống ở Hà Nội, hay ít nhất đã có dịp gắn bó với mảnh đất này. Nhạc sĩ Lưu Thiên Hương đã có những giai điệu đầy sức sống mới trong ca khúc Hồ Gươm sáng sớm với những hình ảnh quá đỗi gần gũi của người Hà Nội:

Tiếng nói râm ran bên ghế đá nào mờ hôi rớt rơi
Tiếng hót vang xa đôi chim đón chào bình minh
trong lành
Xe qua lướt nhanh đường rộng hơn
Mặt hồ trong yên bình sáng vươn vai hàng cây
Chào hồ Gươm sáng sớm.

Trong những năm gần đây số lượng ca khúc viết về Hà Nội tiếp tục được sáng tác với khối lượng tác phẩm đồ sộ. Các chủ đề về Hà Nội đã bồi đắp thêm cho âm nhạc Hà Nội những dòng âm thanh mới với những vẻ đẹp bất tận. Mỗi ca khúc mang một dấu ấn rất riêng về Hà Nội cũng như dấu ấn của các tác giả để rồi khi nhắc tới những sáng tác nổi tiếng thì tác giả và tác phẩm là một cặp song hành gắn bó. Nhắc đến nhạc sĩ Hồng Đăng là ta nhớ đến Hoa Sữa. Nhạc sĩ Trịnh Công Sơn đã gắn liền với Nhớ mùa Thu Hà Nội. Nhắc tới nhạc sĩ Lê Vinh là nhắc tới những con ngõ nhỏ, phố nhỏ. Nhắc tới Phú Quang là người ta liên tưởng tới người nghệ sĩ lang thang chẳng nhớ nổi một con đường....

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Tố Mai (2010), *Opera trong sự phát triển nền âm nhạc chuyên nghiệp Việt Nam*, Luận án Tiến sĩ nghệ thuật Âm nhạc.
2. Tú Ngọc - Nguyễn Thị Nhung - Vũ Tự Lân - Nguyễn Trọng Oánh - Thái Phiên (2000), *Âm nhạc mới Việt Nam - tiến trình và thành tựu*, Nxb Viện Âm nhạc.
3. Nhiều tác giả (2013), *Hợp tuyển tài liệu nghiên cứu - lý luận - phê bình âm nhạc Việt nam thế kỷ XX*, Viện Âm nhạc, Hà Nội (Tập V).
4. Nhiều tác giả (2010), *1000 năm Âm nhạc Thăng Long - Hà Nội*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
5. Nguyễn Thị Nhung (2006), *Âm nhạc Việt Nam - Tác giả - Tác phẩm*, Nxb Viện Âm nhạc.